

ואולם מסתבר יותר שאין לזון כלל ב'מחשבה לחשוב', שהרי כשחושב לחשוב שהוריקה תעשה במחשבה פסולה – כבר עתה דעתו שהוריקה תעשה במחשבה פסולה, ופוסל.

בספר קרן אורה הראה מקור לדברי הרמב"ם שהרי זה כאילו חישב בזריקה – מדברי הירושלמי בפסחים (פ"ה), שאין דין 'מחשבין מעבודה לעבודה' אלא באופן שאילו היה חושב אותה מחשבה בזריקה, היה פוסל, אבל מחשבה שאינה פוסלת בזריקה עצמה, אינה פוסלת בשחיטה כשחשב או על הזריקה, כגון מחשבת 'שלא לאוכליו' בפסח, ששחט ע"מ לזרוק במחשבה זו. ויתכן שזה דלא כשיטת הבבלי שמקור הדין הוא מפיגול, שלפי"ז הרי זה פסול בעצם העבודה שהוא עסוק בה. אך להירושלמי הפסול הוא בעבודה שחשב עליה. כן באר גם באחיזעור (ח"ב ל, ד). וע"ע בשו"ת בית זבול – ח"א יז, ה. וע"ע בכל הענין, בגליונות החזו"א על הגר"ח; 'חדושי הגרי"ז' כאן; בית ישי קיב, ב קיד, א; ברכת מרדכי ח"ב יב, ד-ה; שו"ת שבט הלוי ח"ג צח, י וח"ז נא, ט-י.

## דף י

'השוחט את הבהמה על מנת לזרוק דמה לעבודת כוכבים... ריש לקיש אמר מותרת' – הקשו הראשונים, הלא שחיטת מומר-לעכו"ם היא ומדוע הבהמה מותרת? ותריך בשטמ"ק שעל ידי פעם אחת אינו נעשה מומר, הואיל ולא הורגל בכך. וכוונתו שאין נעשה מומר אלא באדם המוחזק בעבירה (עפ"י רעק"א י"ד ב). ולכאורה יהא תלוי הדבר במחלוקת רבי ורשב"ג בכמה פעמים נוצרת החזקה, בפעמיים או בשלש פעמים (הר צבי).

ואולם הפוסקים נקטו שאפילו בפעם אחת נעשה מומר, רק לא נעשה 'מומר' אלא לאחר השחיטה האסורה, אבל לאכול מאותה שחיטה – מותר (ע' ש"ך י"ד ב, ב).

ויש נוקטים שכבר בתחילת השחיטה נעשה מומר, אך כאן שהשחיטה עצמה לא היתה לעכו"ם, אלא לזרוק דמה לעכו"ם, אפשר שאינו נעשה מומר קודם גמר השחיטה. וע' בזה באריכות בשו"ת בית זבול ח"א יז.

ע"ע: תוס' ע"ז כו: חדושי הרשב"א חולין לט; שו"ת מהרי"ק קס.

'מה לחוץ לזמנו שכן כרת' – אין להקשות 'כל זה אכניס בקל וחומר' ונאמר: ומה חוץ לזמנו שאע"פ שהוא חמור ב'כרת', בכל זאת אינו פוסל במחשבת שחיטה ופוסל כשחשב בשחיטה על הזריקה, מחשבת שלא לשמו שאע"פ שאינו בכרת פוסלת בשחיטה, כל שכן שתפסול כשחשב בשחיטה על הזריקה? – שאין מכניסים הפירכא ב'קל וחומר' אלא פירכא של סברא, אבל פירכא של דין אין מכניסים, שמה אותו דין הוא הגורם להחמיר באופן מסוים (עפ"י ספר הכריתות כללי הק"ו, ז. ויסוד זה מופיע בתוס' בקדושים ה. ב"ק כה. חולין פה.).

ז"מה במקום שאם אמר הריני שוחט לשם פלוני שהוא כשר... – על שיטת הרמב"ם (פסחה"מ טו, א) שנראה מפשטות דבריו ששינוי בעלים פוסל בכל ארבע העבודות, דלא כפשטות הסוגיא – ע' במצוין לעיל ד. ובמובא לעיל ז.

ובספר זבח תודה (כאן. וכי"ב בספר ברכת מרדכי ח"ב יב, ה) כתב לחלק; אם שחט לשם פלוני בסתם, ולא פרש את השחיטה בדוקא – פוסל, שהרי זה כמו שחשב בפרוש ע"מ לזרוק לשם פלוני, אבל כאן מדובר שפרש 'הריני שוחט לשם פלוני' – שגילה בלשונו שרק לשחוט היתה דעתו לשם פלוני – בזה אין שינוי בעלים פוסל, אבל שינוי קדש פוסל גם במחשבת שחיטה לבדה.

**(ע"ב) 'אמר אביי: משום דמו לא מצית אמרת, קל וחומר מעולה; ומה עולה שהיא כליל – דמה למטה, אשם שאינו כליל לא כל שכן' – יש לעיין מניין ההנחה הפשוטה שהעולה דמה למטה יותר מן האשם. ולעיל פרש רש"י (בע"א, ד"ה שכן דמה) ששאר הזבחים היות ולא פירש בהם כלום לכך נעשים למטה, מפני שכתוב בהם מזבח ולא 'קרנות' כבחטאת. ואם כן, מה חילוק יש בין עולה לאשם? [ולמסקנא ממעטים מ'אותה' האמור בחטאת – ששאר זבחים מתן דמם למטה. וכן כתב רש"י להלן קד: גבי עולה]. אמנם הרמב"ם בפרוש המשנה (פרק ששי) גילה מקור חדש; לפי שבעולה כתוב 'יסוד'. וכל למטה מחוט הסיקרא הרי הוא כיסוד. ומובן לפי זה שבעולה יש מקור מיוחד, וממנה למדים לאשם (ע' בזה אריכות ב'חדושי הגרי"ז' כאן, ובחדושי שיעל הרמב"ם הל' מעשה הקרבנות ה, ט. [ומלשון רש"י להלן (נב. ד"ה בוקיפה) משמע ש'יסוד' היינו האמה הבולטת בלבד, עד הכניסה]).**

## ענינים וטעמים

**עולת בהמה – מתן דמה למטה. עולת העוף – למעלה. וחילופיהן בחטאת – בבהמה למעלה ובעוף למטה.**

אמר החוזה מלובלין: לפי שבהמה היא קרבן העשיר, ואין זו מעלה יתרה כשהעשיר מביא נדבה, לכך העולה שהיא קרבן נדבה, מתן דמה בבהמה למטה. אבל חטאת שבאה על חטא, הרי זה דבר הראוי לציון ולשבח שהעשיר מודיע עצמו לחוטא, ולכך נוהגים כבוד בקרבנו, לתת את דמו למעלה. לעומת זאת קרבן העוף שהוא קרבן העני, אין רבותא כל כך כשהעני מודיע עצמו לחוטא – לכך דמו למטה, ואילו כשמביא עולה לנדבה, יש לכבדו ולהחשיב הדבר, לכך דמה למעלה (מובא ב'פרדס יוסף' ויקרא א,ה ד"ה וזרקו את הדם).

– יש ליתן טעם לכך שחטאת בהמה דמה למעלה וחטאת העוף למטה; לפי שהעשיר, חטאיו נובעים ממה שהשפיע לו השי"ת רוב ברכה, עד ששכח את השם הנותן לו כל חילו, על דרך 'ישמן ישורון ויבעט... ותשכח...' – על כן צריך הוא להביט למעלה לזכור בקב"ה לשוב בתשובה. העני לעומת זאת, חטאו נובע ממה שחושב שלא נתן לו השי"ת כפי מה שהוא סבור שהיה צריך ליתן לו, לכך לא יועיל מה שיתבונן למעלה, שהרי יש לו תרעומת ח"ו, לכך צריך הוא דוקא להתבונן למטה, לידע שדיו שהוא חי, כלומר החיים בעצמם מתנה הם מהשי"ת, ועי"כ ישוב בתשובה ולא יתרעם על דרכי ה' (עפ"י 'דרש משה' ויקרא).

– זה שאמר הכתוב (משלי כב,יט) 'להיות בה' מבטחך הודעתך היום אף אתה – לשון 'אף אתה' בא לרבות את הבעל-תשובה שגם לו יהיה מבטח עוז בהשי"ת, ואף שעבר על דברי תורה – לא יתייאש בעצמו, כדאיתא בתנא דבי אליהו (רבה, כב): אפילו הגדיל אדם מאה עבירות זו למעלה מזו ועשה תשובה – הריני עמו ברחמים ומקבל את תשובתו כו'.

וזהו שצוה השי"ת: **במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת** – כי עולה הוא קרבן של צדיק גמור, שבאה על המחשבה. והחטאת באה על חטא מפורש; ואמר השי"ת שזה שחטא ושב והקריב חטאת, נתקשר תיכף באותו מקום חיים ותקיפות שהצדיק-גמור נתקשר שם. ומה שהעולה דמה ניתן למטה מחוט הסיקרא, אף שהיא כולה כליל – שעולה רומז לצדיק גמור

שהוא כולו לה', ואילו החטאת בשרה נאכל אבל דמה ניתן למעלה מחוט הסיקרא – היינו, הצעקה שהבעל-תשובה צועק להשי"ת שיושיע אותו, זה עולה למעלה במקום שאין צדיק גמור מגיע, וכדאיתא בזוהר הק' (חיי שרה קכט): דבעלי תשובה אינון קריבין למלכא יתיר מכלהו, ואינון משכי עלייהו ברעותא דלבא יתיר ובחילא סגיא לאתקרבא למלכא (מי השילוח ח"ב ס"פ צו).

## דף יא

**'מנחת חוטא תוכיח' שאם נכנסה לפנים – כשרה.**  
ואע"פ שהתורה לא פסלה אלא דם שנכנס ולא מנחה – מכל מקום ניתן לעשות 'יוכיח' ממנחה, שהגם שהיא דבר המכפר, אם הכניסה לפנים אינה נפסלת, והיינו משום שדמה שאמרה תורה – דוקא הוא, ואם כן גם חטאת דוקא, ולא שאר זבחים. ואין ללמוד אשם מחטאת, שהרי אפילו עולה שהיא כליל אינה נפסלת בהכנסת הדם, כל שכן באשם (עפ"י קרן אורה).

**'אמר רבי יוחנן: יוסף בן חוני ורבי אליעזר אמרו דבר אחד' – כן דרכו של רבי יוחנן [ואביי] בכמה מקומות,**  
להעמיד דברי חכמים בשיטה אחת – כמצוין ביוסף דעת ב"מ מז:

**'אמר רבי יהושע: אם בשאר ימות השנה שאינו כשר לשמו, אחרים כשרים לשמו, בזמנו שהוא כשר לשמו, אינו דין שיכשרו אחרים לשמו?...' – רבי יהושע הוכיח שכשר על סמך הדין שבשאר ימות השנה אם שחט זבחים אחרים לשם פסח – כשרים [וגם ר' אליעזר מודה לזה], הגם שאילו היה שוחט אז את הפסח – היה פסול. ואם כן כ"ש בזמן הכשרו של פסח ששאר זבחים גם כן יוכשרו. ועל סברה זו עונה ר' אליעזר: מה ששאר זבחים הוכשרו בשאר ימות השנה כששחטם לשם פסח, זהו מפני שפסח בשאר ימות השנה הרי הוא כשלמים, שהרי אם שחטו אז לשם קרבן אחר [שע"כ עקרו משם פסח] – כשר. הלכך שאר זבחים שנזבחו לשם פסח כשרים כאילו שחטם לשם שלמים [שאע"פ שפסח צריך עקירה והרי כאן חשב לשם פסח ולא עקר, אעפ"כ היות והוא יודע ששוחט זבח אחר, ידיעתו זו לא גרעה מעקירה].**

ורבי יהושע סבר שכל עוד הפסח לא נעקר הרי הוא 'פסח'. ואם אתה אומר שמחשבה לשם פסח שלא בזמנו נחשבת כלשם שלמים על ידי עילה כל דהו [כיון שידוע שהוא זבח אחר, כאמור. ולסברת ר' יהושע אין כאן 'עקירה' ע"י ידיעה זו], הרי אתה נותן כח שלמים בפסח יותר מדאי ומרועע כח הפסח – אלא כל שלא עקרו בפרוש יש לפנינו קדושת פסח.

חזר ר' אליעזר ודן דין אחר: היות ומותר הפסח בא שלמים ולא להפך, הרי פסח שלא בזמנו כשנשחט שלא לשמו הוא שלמים באמת. לכך כששחט אחרים לשמו בשאר ימות השנה, אין זו מחשבה מפסידה, כיון שהפסח בשאר ימותה"ש הוא ממש שלמים ואין זו ככוונה לשם פסח (עפ"י חזון איש זבחים א, יג).  
ע"ע במובא להלן נה.

**(ע"ב) 'אמר לו ר' אליעזר: לא, אם אמרת בחטאת שכן כשרה לשמה כל השנה כולה, תאמר בפסח שאינו כשר אלא בזמנו. הואיל והוא פסול לשמו דין הוא שיפסלו אחרים לשמו' – כתבו התוס' (כאן וכע"ז בפסחים סב) שמקור דינו של ר' אליעזר אינו מה'קל וחומר' בלבד [שהרי גם בחטאת יש**

ג. שחטה לשם חטאת טומאת מקדש וקדשיו; רבא נסתפק בדבר, שמא נחשב שינוי קדש מפני שזו קבועה וזו ב'עולה ויורד', או שמא כיון ששניהם ב'כרת' אין זה שינוי. ואילו לפי רב אחא בנו ודאי פסולה, ולדבריו רבא לא נסתפק בדבר זה.

משמע שהשוחט חטאת חלב לשום חטאת דשמיעת קול ושבועת ביטוי, אפילו לדעה ראשונה פסולה, שהרי אינן קבועות ואין שם כרת.

ד. שחטה שיתכפר בה אדם שכבר מת – כשרה, שאין כפרה למתים והרי זה אינו 'מחויב כפרה כמותו', הלכך אין בזה פסול ד'שינוי בעלים'.  
להרמב"ם – לא עלתה לחובתו.

ה. שחטה שיתכפר בה אדם אחר המחויב חטאת – פסולה משום 'שינוי בעלים'.

ו. חשב שיתכפר בה אדם המחויב חטאת נזיר, חטאת מצורע וכד' – כשרה, שהרי זה כשוחט על מי שחייב עולה, שאינו בגדר 'מחויב כפרה כמותו'.

ז. חשב שיתכפר בה מי שמחויב קרבן עולה ויורד – ספק (רב אחא בריה דרבא – משמו). ועלה ב'תיקו'. ומשמע לכאורה שלשם המחויב חטאת ד'שמיעת קול' או ביטוי שפתיים – כשרה, שהרי אין זה בכרת וגם אינה חטאת קבועה.

## דף י

טז. מחשבות פסול בקדשים (שינוי קדש; שינוי בעלים; 'חוי' לזמנו' ו'חוי' למקומו') – מה דינן באופנים דלהלן?

א. חשבן בשחיטה בלבד.

ב. חשב בשחיטה לעשות הזריקה או הקטרת החלבים בפסול, (אבל השחיטה עצמה היתה במחשבת הכשר).  
ג. חשבם בשעת עבודות הקרבן – ואכלו.

א. חשב בשעת השחיטה על השחיטה מחשבת 'חוי' לזמנו', 'חוי' למקומו' או לשם אדם אחר – כשר. ואילו בשינוי קדש – פסול בחטאת ובפסח. ובשאר הזבחים – כשר ולא עלה לחובה.  
כמובא למעלה, ברמב"ם משמע שגם בשינוי בעלים פוסל. וכבר תמחו עליו מסוגיתנו, והסברים שונים ניתנו לשיטתו.

ב. חשב בשחיטה לעשות הזריקה או ההקטרה בפסול; –  
במחשבות 'חוי' לזמנו' ו'חוי' למקומו' – פסול.

בשינוי בעלים, חשב על הזריקה – פסול. על ההקטרה – כשר.

בשינוי קדש – לר' יוחנן ורב נחמן, וכן הסיק רבה, וכן סייע רב אשי (וכן הלכה) – חישב על הזריקה פסול בחטאת ובפסח, ש'מחשבין מעבודה לעבודה'. ולריש לקיש – כשר. חישב על ההקטרה – לדברי הכל כשר.

א. אין הפרש אם חשב בשעת שחיטה או בקבלה (משנה למלך ועוד).

ב. חשב בשחיטה על קבלה או הולכה לעשותן שלא לשמן – כתבו התוס' שאינו פוסל, כיון

שלמדנו ממחשבת פיגול והרי אין מחשבת פיגול אלא במחשב על אכילת אדם או אכילת מזבח. ואילו מדברי הראשונים בחולין (לט) נראה שיש מחשבת פיגול בחושב בשחיטה על קבלה.

ג. בשאר קרבנות שאין מחשבת 'שלא לשמה' פוסלת, צדד בשפת אמת שאין קיים בהם דין 'מחשבין מעבודה לעבודה' לענין שלא יעלו לשם חובה. ואין כן דעת בעל קרן אורה (יג). וע"ע מקור ברוך ח"א כא).

ג. המחשב מחשבות פסול באופן שפסל את הקרבן, ואכלו – עבר על איסור אכילת קדשים פסולים. ובמחשבת 'חורץ לזמנו' – נעשה הקרבן פיגול וחייב האוכל כרת גם אם אכלם קודם שעבר הזמן.

יז. האם ניתן ללמוד אשם מחטאת ומפסח לענין פסול 'שלא לשמה' ולשאר דברים?

רבי אליעזר למד אשם מחטאת בהקש (כחטאת כאשם) לענין פסול שלא לשמה. וחכמים חלקו. [ולדבריהם לומדים בהקש זה דבר אחר, כדלהלן].

וב'מה מצינו' אין ללמוד אשם מחטאת – שכן דמה ניתן למעלה, ארבע מתנות על ארבע קרנות, ובאצבע (ובימין, משא"כ אשם לרבי שמעון כשר בשמאל. כדלהלן יא כד-כה). וכן אין ללמוד אשם מפסח – שכן זמנו קבוע. ואין ללמוד משניהם ב'מה הצד' – שכן הצד השווה שבהם שיש בהם צד כרת [ובאים בציבור. תוס'], משא"כ אשם.

יח. מהו מקום מתן הדם במזבח, בחטאת בעולה ובאשם?

חטאת בהמה – מתן דמה (באצבע, ולא בכלי כשאר קרבנות) בעליונו של מזבח כנגד חודה של קרן. וי"א שכשר אף תוך אמה לכאן ולכאן (ע' להלן נג). ולר' אליעזר בר' שמעון: בגופה של קרן דוקא. חטאת העוף, עולת בהמה, והאשם – למטה מחוט הסיקרא. עולת העוף – למעלה מחוט הסיקרא. ע' פרטים נוספים להלן נב נג.

## דפים י – יא

יט. לענין מה הוקשו החטאת והאשם (כחטאת כאשם), ולענין מה הוקשה מנחה לחטאת ולאשם (קדש קדשים הוא כחטאת וכאשם)?

הקש חטאת ואשם – לחכמים, בא ללמד: מה חטאת טעונה סמיכה ככתוב, אף אשם טעון סמיכה. נחלקו הדעות (לג). האם אשם מצורע גם כן טעון סמיכה מדאורייתא כשאר אשמות, אם מדרבנן. (וע"ש ברש"י ותוס'). ולענין קבלת דם בכלי הוקש אשם מצורע לחטאת (כחטאת האשם). וכן לענין מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ע' להלן מז: מט. לרבי אליעזר, הוקשו גם לשאר הלכות: אשם שלא לשמה פסול כחטאת; נכנס דמו לפניו – פסול, כחטאת בהמה.

לרבי אליעזר, אשם שמתו בעליו – במיתה. ומקורו מהקש זה (רש"י תמורה. וע' קרן אורה כאן). עוד צידד בשפת אמת (להלן סו). שלר"א אשם מכפר על עשה, כחטאת. ולפי זה אם שחטו על מי שאינו מחויב כלום – פסול משום שינוי בעלים, כחטאת (כדלעיל ז).